

93009

KIA NOHO TAKATŪ KI TŌ ĀMUA AO!

Te Hiranga 2017 Te Reo Rangatira

2.00 p.m. Rāmere 10 o te Whiringa-ā-Rangi 2017 Te wā: E toru haora Te Tāpeke: 24

Āta tirohia kia ōrite te Tau Ākonga i te pukapuka Whakauru ki te tau o runga ake i tēnei whārangi.

E RUA ngā wāhanga ō tēnei whakamātautau. E RUA ngā Tūmahi mō ia wāhanga.

TE WĀHANGA TUATAHI: PĀNUI-TUHITUHI

TE WĀHANGA TUARUA: WHAKARONGO-KŌRERO

Whakautua ngā pātai KATOA ki ngā wāhi wātea kua whakaritea.

Mēnā ka hiahia whārangi atu anō hei tuhituhi i ō whakautu, whakamahia ngā whārangi wātea kei muri o tēnei pukapuka.

Tirohia mehemea he tika te raupapa o ngā whārangi 2–16, mehemea hoki kāore he whārangi wātea.

Ngā Paearu	Ngā Māka
Tikanga	
Reo	
Kaupapa	
TE TĀPEKE	/24

TĀ TE KAIAROMATAWAI MAHI ANAKE

ME HOATU E KOE TE PUKAPUKA NEI KI TE KAIWHAKAHAERE HEI TE MUTUNGA O TE WHAKAMĀTAUTAU.

HE KUPU WHAKATAKI

Tēnā koe kua uru mai nei ki te whakamātautau a Te Hiranga mō tēnei tau. He whakamātautau mā te tauira e ako ana i te reo Māori, ā, e mārama ana ki te whakamahi pūkenga reo torohū, pūkenga reo whakaputa hoki o ngā wāhanga katoa o te whakamātautau nei, me te kaha mai o te ākonga ki te:

- tātari, te arohaehae rānei i ngā kaupapa
- whakaputa whakaaro motuhake, whakaaro kē hoki
- whakatakoto taunakitanga
- kōtuitui i ngā mōhiotanga.

Nā reira:

- āta pānuihia ngā kōrero tohutohu i mua i te mahi
- kia kaha mai ki te whakaoti i ngā pātai katoa
- me reo Māori ngā whakautu katoa
- e rima meneti ki te āta pānui i te whakamātautau katoa.

Ko te reo kia tika, ko te reo kia rere, ko te reo kia Māori.

TE WĀHANGA TUATAHI: PĀNUI – TUHITUHI

NGĀ TOHUTOHU

TŪMAHI TUATAHI: HE PĀNUI (60 meneti): Te Ahi-a-Toroa

Panuihia te tuhinga, kātahi whakautua ngā pātai kua whakaritea.

TŪMAHI TUARUA: HE TUHITUHI (60 meneti)

Whiriwhiringia tētahi kaupapa hei tuhinga roa māu, ā, kaua e

iti iho i te 500 kupu.

TŪMAHI TUATAHI: HE PĀNUI

Ngā tohutohu

Pānuihia te tuhinga nei:

Nō reira te hunga kiritea, te iwi ihupuku ki ngā āhuatanga o te Moko! Kaua e māharahara! Kaua rā koe e āwangawanga! Kimihia te tangata tika mōu, āta kōrero, āta wānanga i ngā āhuatanga pai, ngā kaupapa e tika ana mō te mau Moko. Kaua rā koe e tuku mā te hereni e whakaaweawe wō whakaaro. Ka kite koe, ka rongo koe i te wairua, i te mana, i te mauri e tika ana te rongo pēnā ko ia te kai-tā mōu.

TĀ TE KAI-
IA IE NAI-
AROMATAWAI
AKUWATAWAI
MAHI ANAKE
MAUI ANAVE

Whakautua mai ngā pātai kua whakaritea, tēnā whakamāramahia mai tōna tikanga mai te tirohanga o te kaiwhakaputa. Whakaputaina, whakawhānuitia hoki ōu ake whakaaro.

····	
"Ko	te tā moko tētahi mea ka noho hei hoa mōu mate noa koe."
	au te puta o te whakatauki ki te hunga whai mana ki te tutuā ki te taurekareka. 'I tāia t ko ki te aha?' Maninohea te taonga a Rūaumoko te whakairohia kia wai ake, kia wai a
"Nō	reira te hunga kiritea, te iwi ihupuku ki ngā āhuatanga o te Moko!"

E moko i te pu, E moko i te rau, E moko i te rehe."		
He kaitaurima ki ngā mahi tā, he toka tū moana hoki ki no	gā tikanga haumaru."	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
rēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
Tēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
Tēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
Tēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
Tēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
Fēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	
ēnā whakarāpopotohia te ariā o ngā kōrero kei roto i tēn	ei tuhinga.	

TŪMAHI TUARUA: HE TUHITUHI

Ngā tohutohu

Whiriwhiria mai kia **KOTAHI** te kaupapa hei tuhinga ōkawa māu, ā, tuhia mai ōu ake whakaaro e pā ana ki taua kaupapa. Whāia ko ngā āhuatanga tuhituhi nei:

- te tika o te whakatakoto, te ūpoko, te tinana, te whakakao i ō kōrero
- te ngako, te matū o te kōrero
- te whakamōmona, te whakawhānui me te whakahāngai atu hoki i ōu ake whakaaro
- kia kaha ki te arohaehae, te whakapuaki whakaaro
- te whakauru mai i ngā whakataukī, whakatauākī i ngā kīwaha, i ngā rārangi waiata, haka rānei e hāngai ana ki tō kaupapa hei whakanikoniko i tāu tuhinga roa
- kia auaha te rautaki, kia Māori te wairua
- kaua e iti iho i te 500 kupu.

Anei ngā kaupapa tuhinga

- 1. Me mōhio rāno koe ki te kōrero Māori, katahi anō koe ka whakaaehia kia mau moko.
- 2. He aha te tau e tika ana kia whakaehia koe kia mau moko?
- 3. He mea pai, he mea hē ke rānei te mau moko a ngā tangata rongonui pēnei i a Mike Tyson i a Ben Harper me wai atu, me wai atu?

Tuhia tāu tuhinga ōkawa mō te Tūmahi Tuarua ki konei. Kaupapa:

TĀ TE KAI- AROMATAWAI MAHI ANAKE

TA TE KAI- AROMATAWAI MAHI ANAKE
MAHI ANAKE

TE WĀHANGA TUARUA: WHAKARONGO - KŌRERO

E RUA ngā tūmahi mō tēnei wāhanga:

TŪMAHI TUATORU: HE WHAKARONGO:

He whakarongo ki tētahi tautohetohe, me te tuhi hoki i ngā whakaaro matua, i ngā kīwaha me ngā whakataukī, whakatauākī, rānei hei āwhina i a koe i roto i te

Tūmahi Tuawhā.

TŪMAHI TUAWHĀ: HE KŌRERO: Pūkauae

(a) He whakaputa kōrero whakarāpopoto i te tautohetohe.

(e) He whakaputa kōrero e whakaae ana, e whakahē ana rānei i te kaupapa o

te tautohetohe.

(i) He whakamārama i tētahi kīwaha me tētahi whakataukī, whakataākī.

TŪMAHI TUATORU: HE WHAKARONGO - Pūkauae.

He tautohetohe te āhua o tēnei mahi whakarongo.

Ngā tohutohu

- 1. Whakarongo ki te tautohetohe.
- 2. I a koe e whakarongo ana, whakarārangihia ngā kaupapa matua a ngā kaikōrero e rua ki roto i te māhere whakaaro kua whakaritea
- 3. Āta whakarongo hoki ki ngā kīwaha me ngā whakataukī roto i te tautohetohe nei, ā, tīkina kia RUA ngā kīwaha me tētahi whakataukī e mārama ana ki a koe.
- 4. E TORU ngā whakapāohotanga o te tautohetohe, ā, kia mutu te whakapāohotanga ka wātea mai te 15 meneti hei whakarite i āu kōrero whakaputa.
- 5. Mutu ana i te whakarite kōrero, hoatu tāu pukapuka whakamātautau me ngā pepa whakarite tuhinga ki te kaiwhakamātautau.

Nā reira, kia areare mai ō taringa, anei te kōrero.

Māhere whakaaro

Whakaaro matua		
Taha whakaae	Taha whakahē	
Ngā kīwaha	Ngā whakataukī/whakatauākī	
Š		

TĀ TE KAI-AROMATAWAI MAHI ANAKE Mā te kaiwhakahaere koe e hari ki tētahi atu rūma, hei whakamau i ō kōrero kāre e āhei te hari pepa ki roto i tēnei rūma.

Tukuna tō reo kia rere, tō reo kia tika, tō reo kia Māori.

TŪMAHI TUAWHĀ: HE KŌRERO

Ngā tohutohu

- (a) Ko tāu mahi he whakarite kōrero whakaputa, e whakarāpopoto ana i te tautohetohe.
- (e) Whakapuakina ōu ake whakaaro e whakahē ana/e whakaae ana rānei i te kaupapa o te tautohetohe nei.
- (i) Whakamāramahia mai te tikanga o ngā kīwaha e RUA i rangona i te tautohetohe.
- (o) Whakamāramahia mai te tikanga o tētahi whakataukī, whakatauākī e RUA, i rangona i te tautohetohe.
- (u) Kaua e roa ake i te RIMA meneti mō tāu kōrero whakaputa. Ki te eke ki tenei wā ka aukatihia koe e te kaiwhakahaere tēnei whakamātautau.

Nā reira, kia kaha mai te:

- whakapuaki whakaaro whānui
- whakaraupapa tika i ō whakaaro
- whakaniko mā te kīwaha, whakataukī, whakatauākī, rangahau
- whakatakoto tika, ōtira whakahua tika i ō kupu.

Te whakamau i tāu korero whakaputa

- (a) Ka heria koe e te kaiwhakahaere o te whakamātautau ki te rūma whakamau reo.
- (e) Kia RIMA meneti te roa mō ngā whakaritenga e pā ana ki te mīhini hopu reo.
- (i) Mutu ana tō whakamau i āu kōrero ki te mīhini hopu kōrero, me waitohu e koe te kopae hei whakaatu nōu te reo kei runga.
- (o) Kua oti ngā mahi katoa.
- (u) He whakaputa kōrero whakarāpopoto mō te tautohetohe. Kia maumahara, kei a koe te 15 meneti noa iho ki te whakarite.

TĀ TE KAI- AROMATAWAI MAHI ANAKE

AROMATAWA MAHI ANAKI
MAHI ANAKI
1

He whārangi tāpiri tēnei hei whakaoti i ō whakautu mēnā e hiahiatia ana. Āta tuhia te tau o te pātai. TAU PĀTAI

TĀ TE KAI-AROMATAWAI MAHI ANAKE